

Tekniska nämnden 2026-05-05

Plats och tid

Vattenverket i Älmhult, klockan 09:00

Elizabeth Peltola (C)
Ordförande

Douglas Truedsson
Sekreterare

Offentlighet

Sammanträdet är inte öppet för allmänheten

Ärenden

Stående punkter

- 1 Val av justerare
- 2 Fastställande av dagordning

Information

- 3 Information om budget 2027
- 4 Information om VA-avdelningen

Ärenden

- 5 Avtalsskrivning reningsverk
- 6 Fastställande av affärsplan för VA-avdelningen 2026–2036
- 7 Strategisk information

Ärende	Föredragande/ kallade tjänstepersoner	Tid	Klockan
3	Johan Thernström, teknisk chef		
4-6	Johan Nyholm, VA-chef		

Tjänsteskrivelse om avtalsskrivning reningsverk

Ärendenummer TN 2026/61

Sammanfattning av ärendet

Älmhults kommuns reningsverk ska byggas om för att klara standard enligt dagens lagstiftning. Tekniska förvaltningen har genomgått en upphandling och avtal behöver skrivas under. Tekniska nämnden ger ordförande Elizabeth Peltola (C) i uppdrag att skriva under avtal under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att besluta i enlighet med tekniska nämndens förslag 2026-04-23, § 41.

Beslutsnivå

Tekniska nämnden punkt 1

Beslutsunderlag

- Tekniska förvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 2026-04-29

Tekniska förvaltningens förslag till beslut

1. Tekniska nämnden ger tekniska nämndens ordförande, Elizabeth Peltola (C), i uppdrag att underteckna avtalet gällande ombyggnad av reningsverk, under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar i enlighet med tekniska nämndens förslag 2026-04-23 § 41.

Johan Nyholm
VA-chef

Johan Thernström
Teknisk chef

Beslutet skickas till (efter slutbehandling)

För åtgärd

Elizabeth Peltola (C)

Tekniska förvaltningen

Tjänsteskrivelse om Fastställande av affärsplan för VA-avdelningen 2026–2036

Ärendenummer TN 2026/62

Sammanfattning av ärendet

VA-avdelningen har tagit fram en affärsplan för perioden 2026–2036 som beskriver inriktning, mål och prioriterade investeringar för att säkerställa en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning i Älmhults kommun.

Planen tydliggör hur verksamheten ska möta ökade krav kopplade till klimatförändringar, lagstiftning, kapacitet och teknikutveckling, samtidigt som en stabil och förutsägbar VA-taxa eftersträvas.

Beslutsnivå

Tekniska nämnden

Beslutsunderlag

- Tekniska förvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2026-04-30
- Affärsplan för VA-avdelningen daterad 2026-04-30

Ärendeberedning

Affärsplanen ska vara en del av arbetet och ger möjlighet att följa och planera VA-verksamhetens arbete utifrån ett långsiktigt perspektiv utan att tappa fokus på pågående budgetår. I samband med budgetprocessen kommer affärsplanen att följas upp vilket ger möjlighet för revidering utifrån nya förutsättningar som kan ha dykt upp under uppföljningen. Detta arbetssätt syftar till att säkerställa en trygg leverans, bättre planering och effektivare drift. Genom att fastställa affärsplanen får VA-avdelningen, en tydlig grund för framtida beslut om investeringar och VA-taxa.

I affärsplanen framgår det inriktning och prioritering för långsiktigt hållbar VA-verksamhet samt ökade investeringsbehov, miljökrav och klimatrelaterade utmaningar.

Tekniska nämndens förslag till beslut

1. Fastställer affärsplan för VA-avdelningen, daterad 2026-04-30
2. Ger tekniska förvaltningen i uppdrag att årligen följa upp och vid behov revidera planen i samband med budgetprocessen.

Johan Nyholm

VA-chef

Johan Thernström

Teknisk chef

Beslutet skickas till (efter slutbehandling)

För kännedom

Tekniska förvaltningen

Teknisk förvaltning
Johan Nyholm
+46476-551 28
Johan.nyholm@almhult.se

Styrdokument

Affärsplan för VA-avdelningen

Ärendenummer TN 2026/62

Innehåll

1.	Inledning.....	3
	1.1. Bakgrund och syfte	3
	1.1.1 Revidering av affärsplanen	4
	1.2 Vision	4
	1.3 Affärsidé (avdelningens uppdrag)	4
2.	Verksamhetsbeskrivning	5
3.	Omvärldsanalys	6
	3.1 Lagar	6
	3.2 Omvärld och förändringar	6
4.	Strategiska mål	8
	4.1 VA-taxan ska vara stabil och långsiktigt förutsägbar	8
	4.2 VA-avdelningen ska med kostnadseffektivitet i anläggningarna säkra kapaciteten för en långsiktig och robust leverans av dricksvatten samt omhändertagande av dag- och spillvatten	9
	4.3 Avdelningen ska under perioden stärkas som planerad driftorganisation, där en större del av arbetet utförs i egen regi	10
	4.4 Avdelningen ska höja datakvalitet och digital mognad för att möjliggöra bättre beslutsfattande, uppföljning och kundservice	11
	4.5 VA-avdelningen ska minska sin miljöpåverkan, öka resurseffektiviteten och skapa förutsättningar för cirkulära flöden av slam, energi och näringsämnen	12
5.	Operativa åtgärder	13
	5.1 Ekonomi och finansiering	13
	5.2 Kapacitet och robusthet	13
	5.2.1 Utbyggnad och uppgradering av verk och ledningsnät	13
	5.2.2 Översyn av förutsättningar för ny vattentäkt/reservvattentäkt	14
	5.2.3 Trygg och stabil vattenförsörjning.....	14
	5.2.4 Femårig utvecklingsplan för beredskap och redundans.....	15
	5.3 Digitalisering, data och kommunikation.....	15
	5.4 Miljö och cirkulära flöden.....	16
	5.5 Satsning på medarbetare	16
	Del 2 – Ekonomi och investeringskalkyl	18
	1. Antaganden och parametrar	18
	2. Resultat och kostnadsram	18
	3. Raminvesteringar enligt reinvesteringsplan	19
	4. Nyinvesteringar – projektspecifikation	19
	Del 3 – indikatorer, uppföljning och utvärdering.....	20

1. Inledning

VA-avdelningen i Älmhults kommun har ett viktigt och tydligt uppdrag: att se till att invånare och verksamheter har tillgång till rent dricksvatten och att avloppshanteringen fungerar säkert, idag och i framtiden. VA-avdelningen omfattar produktion och distribution av dricksvatten samt avledning och rening av spill- och dagvatten inom kommunens verksamhetsområden.

VA-avdelningens verksamhet har stora investeringsbehov för underhåll, och arbetet med klimatanpassningar behöver intensifieras. För att möta allt detta fortsätter arbetet med att utveckla organisationen från att vara en traditionellt förvaltande organisation till att bli projektorienterad och förvaltande. Det innebär att avdelningen blir bättre på att driva förändring samtidigt som en långsiktig stabilitet och kvalitet säkerställs i kärnverksamheten – på ett ekonomiskt hållbart sätt.

En viktig del i avdelningens utveckling är att bygga en stark avdelningskultur, där alla känner gemenskap, engagemang och ansvar för helheten. När avdelningen arbetar tillsammans sker utveckling och förbättringar, inte bara av avdelningens tjänsteleverans, utan också förmågan att möta framtiden med tillförsikt.

Avdelningen fortsätter att satsa på digitalisering, för utveckling, underhåll och teknisk information för att skapa en robust och framtidssäkrad verksamhet – från mätning av vattenförbrukning till rapportering och fakturering. Målet är att förenkla arbetet, förbättra kvaliteten i avdelningens data och skapa en större öppenhet gentemot både abonnenter och beslutsfattare. Genom att arbeta smartare och mer effektivt kan kostnadsutvecklingen dämpas.

Avdelningen fortsätter också att stärka verksamhetens beredskap och motståndskraft genom att genomföra, följa upp och utveckla verksamhetens arbete med krigsorganisation, krisledningsorganisation och kontinuitetshandling. Målsättningen är att säkerställa att avdelningen står väl rustad för att hantera både kriser och, i yttersta fall, krigssituationer. I detta arbete är övning avgörande för samarbetet mellan avdelningarna, det kollegiala lärandet och kunskapsöverföring.

1.1. Bakgrund och syfte

Affärsplanen är VA-avdelningens viktigaste styrdokument för den fortsatta utvecklingen den kommande tioårsperioden. Affärsplanen för 2026–2036 beskriver hur VA-avdelningen steg för steg ska utvecklas för att möta nya krav på kapacitet, driftsäkerhet, miljöhänsyn och digitala arbetssätt. Affärsplanen fungerar som länken mellan kommunens övergripande mål utifrån på den kommunala översiktsplanen och det praktiska arbetet inom vatten- och avloppsverksamheten i Älmhults kommun och som styrs av saneringsplan, översvämningsplan, investeringsplan samt övriga planer för verken.

Planen tydliggör vilka prioriteringar som görs, vilka mål som är viktigast och vilka vägval som krävs för att VA-avdelningens verksamhet ska utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Genom att koppla samman mål, budget och uppföljning skapas bättre förutsättningar för välgrundade beslut och en tydlig styrning, i en omvärld som präglas av skärpta lagkrav, ökade miljöutmaningar och snabb teknikutveckling.

Affärsplanen tar också ett samlat grepp om krisberedskap, miljö- och klimatarbete. Fokus ligger på att använda resurser mer effektivt och skapa mer cirkulära flöden, till exempel genom förbättrad slamhantering och ökad energiåtervinning. Investeringar och prioriteringar bygger på långsiktig planering, riskbedömningar och lagkrav – med ambitionen att hålla VA-taxan stabil och förutsägbar över tid.

För abonnenter och allmänhet innebär affärsplanen att VA-tjänsterna planeras med fokus på behov, kvalitet och trygg leverans. För förtroendevalda ger planen ett samlat och transparent underlag för att följa upp verksamhetens resultat, prioriteringar och hur resurserna används.

Affärsplanen är uppdelad i tre delar:

Del 1 – Inriktning

Del 2 – Ekonomi och investeringar

Del 3 – Uppföljning och indikatorer

1.1.1 Revidering av affärsplanen

Affärsplanen uppdateras varje år i samband med kommunens budgetarbete. Varje ny mandatperiod görs dessutom, under det andra året av mandatperioden, en större genomgång, som resulterar i en ny version av planen.

Vid varje uppdatering ses förnyelseplanerna för vattenverk, reningsverk och ledningsnät över och samordnas. Samtidigt justeras investeringsramar, mål och indikatorer. På så sätt hålls affärsplanen aktuell och anpassad till nya behov, förändrade förutsättningar och de krav som verksamheten står inför.

1.2 Vision

Avdelningens vision är att säkerställa att invånare och verksamheter har tillgång till rent dricksvatten och avloppshantering fungerar säkert, idag och i framtiden.

1.3 Affärsidé (avdelningens uppdrag)

Avdelningens uppdrag och affärsidé är att avdelningen ska leverera rent dricksvatten och ta hand om avloppsvatten på ett säkert, hållbart och kostnadseffektivt sätt – för att ge invånare och samhälle en trygg och pålitlig VA-tjänst varje dag.

2. Verksamhetsbeskrivning

25

medarbetare

3 700fastigheter är anslutna till
det kommunala VA-nätet**9**

vattenverk

3

reningsverk

69

pumpstationer

820 000kubikmeter dricksvatten
produceras per år**550**laboratorieanalyser
görs per år**46**mil ledningsnät
underhålls per år**1 700 000**

kubikmeter vatten renas per år

Värdegrund för avdelningen är professionalism, öppenhet och engagemang.
Verksamheten finansieras genom VA-taxan.

3. Omvärldsanalys

3.1 Lagar

Kommunens VA-verksamhet har att följa en rad lagar, regler och direktiv som syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avloppshantering sker på ett säkert, hållbart och rättvist sätt. Nedan förklaras de viktigaste lagarna och direktiven som påverkar.

Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412): Reglerar kommunens skyldigheter att tillhandahålla vatten och avlopp till fastigheter inom verksamhetsområdet. Lagen ställer krav på att VA-tjänsterna ska vara tillgängliga och att avgifter tas ut enligt fastställd taxa.

Miljöbalken (1998:808): Syftar till att skydda miljön och människors hälsa. VA-avdelningen måste ta hänsyn till miljökrav, bland annat när det gäller utsläpp till vatten och mark samt hantering av kemikalier.

Livsmedelslagstiftning: Dricksvatten klassas som livsmedel och måste uppfylla höga krav på kvalitet och säkerhet. Kommunen ska kontrollera och rapportera vattenkvaliteten enligt Livsmedelsverket och EU:s regler.

Plan- och bygglagen (2010:900): Styr hur VA-system planeras och byggs. Lagen kräver att VA-nätet anpassas till samhällsutvecklingen och att det finns samordning mellan VA och byggnation.

Ledningsrättslagen (1973:1144): Ger kommunen rätt att dra VA-ledningar över privat mark, så att infrastrukturen blir robust och tillgänglig för alla som behöver anslutas.

EU-direktiv: Innehåller regler för dricksvatten, avloppshantering och cybersäkerhet (NIS-direktivet). Dessa direktiv påverkar krav på vattenkvalitet, utsläpp och säkerhet i VA-systemet.

3.2 Omvärld och förändringar

Utöver lagar, regler och direktiv påverkas VA-avdelningen av andra krav och faktorer såsom förändringar i lagkrav och i omvärlden. Nedan beskrivs några av de faktorer samt lagförslag som påverkar VA-avdelningens arbete och investeringsbehov.

Miljö- och klimatförändringar

Klimatet förändras och snabba förändringar i vädret kan påverka både tillgång och kvalitet på dricksvattnet. Klimatförändringen är en stor utmaning som det moderna samhället står inför och den har många miljömässiga och sociala följder. Klimatförändringar och konsekvenserna av dem, med skyfall, översvämningar och torka, påverkar både infrastruktur och anläggningar. De utmanar verksamheten och kräver samtidigt ett större ansvarstagande. Det ställer krav på beredskap hos VA-avdelningen och förmåga att genomföra effektiva klimatanpassningsåtgärder. Det finns ett lagförslag som föreslås träda i kraft 1 januari 2027 om förändringar i LAV med krav på kapaciteten i dagvattennätet motsvarande minst ett tioårsregn. Vidare ska va-huvudmannen, på begäran av fastighetsägare, lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten. Avdelningen har också ökade krav på sig att minska utsläppen för att bidra till kommunens mål om att begränsa de klimatpåverkande utsläppen och att ställa om till hållbara energisystem.

Förändringar i EU-direktiv

EU:s avloppsdirektiv har reviderats och ska vara införlivat i svensk lag senast 31 juli 2027. Remisshantering pågår men centrala förändringar skärpta reningskrav på exempelvis kväve och fosfor, samt krav på succesiv rening av mikroföreningar, bland annat läkemedelsrester.

Vattentjänstplan

Sedan 1 januari 2024 ska varje kommun ha en aktuell vattentjänstplan enligt 6 a–6 d §§ LAV. Planen ska omfatta långsiktig planering, kapacitet vid skyfall och nödvändiga åtgärder. I Älmhults kommun pågår framtagande av vattentjänstplan.

Säkerhet och beredskap

Det säkerhetspolitiska läget påverkar leveranskedjor och avdelningens säkerhet och beredskap är frågor som genomsyrar hela verksamheten. I syfte att stärka Sveriges förmåga att leverera vatten- och avloppstjänster vid kriser, höjd beredskap, krig samt utifrån klimatförändringarna, föreslås förändringar i LAV kring krav på reservkapacitet, beredskapsplan och investeringsplan samt ökade möjligheter att fondera medel till investeringar. Lagförslagen föreslås träda i kraft 1 juli 2026.

4. Strategiska mål

I detta avsnitt presenteras VA-avdelningens strategiska mål för perioden. Dessa är att:

VA-taxan ska vara stabil och långsiktigt förutsägbar.

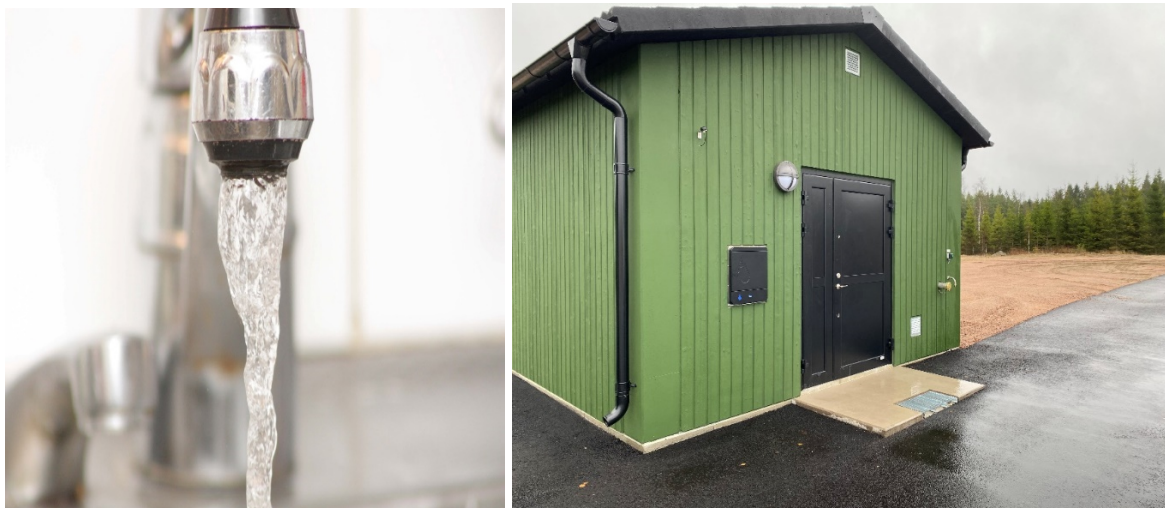
VA-avdelningen ska med kostnadseffektivitet i anläggningarna säkra kapaciteten för en långsiktig och robust leverans av dricksvatten samt omhändertagande av dag- och spillvatten.

VA-avdelningen ska under perioden stärkas som planerad driftorganisation, där en större del av arbetet utförs i egen regi.

VA-avdelningen ska höja datakvalitet och digital mognad för att möjliggöra bättre beslutsfattande, uppföljning och kundservice.

VA-avdelningen ska minska sin miljöpåverkan, öka resurseffektiviteten och skapa förutsättningar för cirkulära flöden av slam, energi och näringsämnen.

4.1 VA-taxan ska vara stabil och långsiktigt förutsägbar

VA-avdelningens verksamhet finansieras av taxor. Abonnenter ska veta förutsättningarna för hur och när taxorna justeras och stora svängningar ska undvikas. Genom flerårsplanering av underhåll och riskstyrda investeringar arbetar avdelningen för en stabil och långsiktigt förutsägbar taxa. Prioriteringar av investeringar baseras på risk, lagkrav, kapacitet och livscykelkostnad.

4.2 VA-avdelningen ska med kostnadseffektivitet i anläggningarna säkra kapaciteten för en långsiktig och robust leverans av dricksvatten samt omhändertagande av dag- och spillvatten

Målet syftar till att avdelningen ska ha en redundant och säker leverans av dricksvatten och ett långsiktigt hållbart omhändertagande av dag- och spillvatten. Avdelningen arbetar med att stärka försörjningen av dricksvatten och lösningar för en långsiktigt hållbar avloppsrening för hela kommunen. VA-avdelningen arbetar tillsammans med övriga berörda förvaltningar för att få en effektiv avledning av regn- och smältvatten samt ytor för rening där det finns behov.

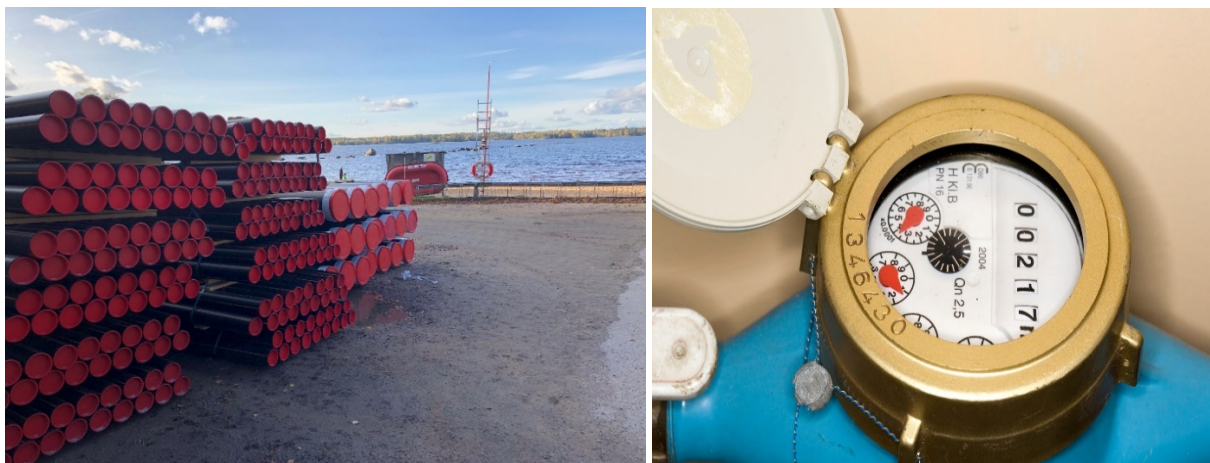
Ett osäkert omvärldsläge medför att målsättningarna för en robust VA-försörjning ökat ytterligare, och kontinuitetsplanering genomförs inom avdelningen i enlighet med kommunens mål. VA-avdelningen ska säkerställa trygg och stabil leverans även vid störningar. Prioriterade anläggningar ska kunna drivas med reservkraft. Arbetet utgår från systematiska riskanalyser, förebyggande insatser och återkommande övningar. Fokus finns på att skapa robusthet i hela kedjan – från råvatten och produktion till distribution, personal och stödjande system.

VA-avdelningen arbetar med att bygga upp redundans i flera nivåer för att säkerställa leverans även när enskilda delar påverkas. För redundans i vattenförsörjningen sker utveckling av överföringssystem mellan vattenverk för att möjliggöra stöd mellan områden vid störning och driftbegränsning. Ytterligare förstärkning och utbyggnad av ledningskapacitet sker för att kunna balansera och omfördela flöden vid behov. Tydliga rutiner för omkoppling, tryckhållning och vattenkvalitet vid reservdrift är avgörande för redundans i vattenförsörjningen.

VA-avdelningen ska utveckla arbetet med nödvattenförsörjning genom framtagande av färdiga scenarier för hur vatten kan tas via alternativa överföringsvägar vid större händelser, samt säkerställa etablerade rutiner för provtagning, trycksättning och kommunikation vid övergång till reservflöden.

Ett systematiskt underhålls- och förnyelsearbete av ledningar, verk och pumpstationer ska bidra till en god resurshushållning och kostnadseffektivitet. Kvalitet säkerställs via riskbaserad provtagning, realtidsövervakning och ISO-inspirerade processer.

4.3 Avdelningen ska under perioden stärkas som planerad driftorganisation, där en större del av arbetet utförs i egen regi

För att klara av välfärdsuppdraget behöver avdelningen säkerställa en resurseffektiv verksamhet och ändamålsenlig organisation. Med systematisk verksamhetsutveckling, ändamålsenliga arbetsätt och noggrann resursfördelning frigörs resurser som ska användas till kärnuppdraget och behov för pågående och nya investeringsobjekt. Avdelningen har som målsättning att stärka sin förmåga och kapacitet som en planerad driftorganisation där underhållsinsatser utgår från ett långsiktigt underhållsprogram, som bygger på genomförda risk- och behovsanalyser samt erfarenheter från den dagliga driften. Det systematiska underhållsarbetet ska bidra till minskat behov av akuta insatser.

VA-avdelningen kommer under planperioden att påbörja uppbyggnaden av ett strukturerat drift- och underhållsprogram för kommunens VA-anläggningar. Arbetet innebär ett tydligt skifte från dagens mer händelsestyrda arbetsätt, där insatser ofta sker när problem redan uppstått, till en mer planerad och förebyggande förvaltning av anläggningarna.

Syftet är att skapa bättre kontroll över anläggningarnas status, minska risken för akuta driftstörningar och säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling av VA-systemen. Genom att arbeta systematiskt med planerat underhåll kan livslängden på anläggningar och ledningsnät förlängas samtidigt som behovet av kostsamma akuta åtgärder minskar.

Uppbyggnaden av programmet kommer att ske stegvis och omfatta kartläggning av anläggningstillgångar, prioritering utifrån risk och konsekvens samt framtagande av rutiner för återkommande tillsyn, underhåll och uppföljning. Arbetet bidrar även till ökad robusthet i verksamheten och stärker kommunens förmåga att leverera säkra vatten- och avloppstjänster även vid störningar.

På sikt innebär detta arbetsätt en mer förutsägbar ekonomisk utveckling, bättre resursutnyttjande och ett tydligare beslutsunderlag för framtida investeringar. Det kommer också medföra att en större andel av drift- och underhållsinsatser kan utföras i egen regi. Det är därmed en viktig del i att skapa en hållbar och driftsäker VA-verksamhet i Älmhults kommun.

För att stärka det långsiktiga underhållsarbetet ska VA-avdelningen arbeta för en ökad standardisering av tekniska komponenter, såsom pumpar. Genom att minska antalet varianter skapas bättre förutsättningar för förebyggande underhåll, effektiv lagerhållning och en mer robust drift.

4.4 Avdelningen ska höja datakvalitet och digital mognad för att möjliggöra bättre beslutsfattande, uppföljning och kundservice

Genom att utnyttja de möjligheter som digitaliseringen ger, kan nya lösningar och arbetssätt bidra till ökad kvalitet och effektivitet i verksamheten. Avdelningen behöver säkerställa digital kompetens och digital mognad som kan möta digitaliseringen i stort men också ta vara på de möjligheter som digitalisering ger för abonnenter, medarbetare och leverantörer. De uppgifter som samlas in genom digitala verktyg blir viktigt underlag i kommande drift- och underhållsprogram, vilket ger bättre grund för investeringar och driftåtgärder.

Avdelningen har redan kommit långt med att erbjuda digital information till abonnenter och kommer fortsätta arbeta med att ta fram och sprida tjänster för ökad delaktighet via digitala kanaler, såsom digital självservice där abonnenter kan följa sina ärenden. Med en förbättrad digital kommunikation mellan kunder och avdelningen ges ökad insyn för abonnenter och mer effektiv handläggning av de ärenden som hanteras. Där det fortfarande finns analoga informationsflöden arbetar avdelningen med att digitalisera för att få bort manuell administration.

Att begränsa vattenförlusterna och verka för att invånare och verksamheter använder dricksvattnet ansvarsfullt är av stor betydelse för avdelningen. Ett steg i att underlätta vattenbesparingar är att förse alla kunder med fjärravlästa digitala vattenmätare där kunderna lättare kan följa sin egen vattenförbrukning. Det ger ökade incitament för hushåll och verksamheter att minska dricksvattenförbrukningen. Övergången till fjärravlästa vattenmätare innebär också en ökad kvalitet på debiteringsunderlag och flödesdata, för modellering och andra analyser, vilket bidrar till bättre beslutsunderlag och prognoser. Avdelningen har kommit långt med att införa digitala vattenmätare och de är även utrustade med olika typer av sensorer som hjälper till att upptäcka och lokalisera vattenläckor.

4.5 VA-avdelningen ska minska sin miljöpåverkan, öka resurseffektiviteten och skapa förutsättningar för cirkulära flöden av slam, energi och näringsämnen

Omställningen till en cirkulär ekonomi och resursanvändning är central. Den motverkar klimatförändringarna och den resursbrist som samhället står inför idag. Frågan är prioriterad på alla nivåer; inom Agenda 2030, EU:s handlingsplan för en cirkulär ekonomi, i Sveriges strategi för omställningen till en cirkulär ekonomi och i de nationella etappmålen. Kommunen har en antagen miljöplan med bland annat målet att skapa ett cirkulärt Älmhult vilket innefattar avfallshantering och återvinning samt strategier för den genomgripande omställningen från en linjär ekonomi till en resurseffektiv, giftfri, och biobaserad ekonomi där resurser cirkulerar.

VA-avdelningen har en viktig roll i kommunens arbete för ökad miljö- och klimathållbarhet samt cirkuläritet och frågan är en naturlig del av verksamheten. Miljöinsatser sker genom cirkulära lösningar och genom att ta bättre vara på resurser som idag ses som restprodukter kan verksamheten både minska sin miljöpåverkan och stärka ekonomin på längre sikt. Arbetet bedrivs successivt, där nya lösningar initialt prövas i begränsad omfattning genom pilotprojekt och därefter implementeras i större skala när de visat sig ändamålsenliga. Det framtida arbetet kommer att inriktas på en säker och kontrollerad återvinning av slam, näringsämnen och energi.

Därtill arbetar avdelningen med åtgärder genom upphandlingar, med energieffektiviseringar av verk och pumpstationer samt att tillvarata värme och el, klimatanpassa anläggningar och dagvattenlösningar. Sammantaget bidrar arbetet till ökad motståndskraft mot klimatförändringar och ett mer hållbart samhälle för kommande generationer.

5. Operativa åtgärder

I följande avsnitt beskrivs operativa åtgärder som VA-avdelningen ska vidta för perioden 2026–2035 för att nå de strategiska målen. Avsnittet beskriver de viktigaste investeringarna och underhållsinsatserna inom VA-avdelningen och bygger på risk- och behovsanalyser, förnyelseplaner, uppdaterad information och erfarenheter från den dagliga driften. Åtgärderna genomförs i en takt som är ekonomiskt rimlig och möjlig att hålla över tid.

5.1 Ekonomi och finansiering

VA-avdelningens verksamhet finansieras av taxor. Investeringar och underhåll planeras över flera år för att hålla taxan stabil. Prioriteringar baseras på risk, lagkrav, kapacitet och livscykelkostnad. Mer information finns i Del 2 – Ekonomi och investeringskalkyl.

5.2 Kapacitet och robusthet

5.2.1 Utbyggnad och uppgradering av verk och ledningsnät

Utbyggnad och uppgradering av verk samt ledningsnät ska genomföras. Investeringarna omfattar både löpande sanering av ledningsnätet och riktade insatser i pumpstationer, vattenverk och avloppsrening. En särskilt viktig del är planeringen för ett nytt avloppsreningsverk i Göteryd, som behövs för att möta framtida miljökrav, befolkningsutveckling och kommunens långsiktiga utveckling. Processen planeras att inledas under 2026–2027 med förstudie och lokalisering, följt av processen med tillstånd och projektering under 2028–2029. Efter genomförd upphandling följer byggskedet under åren 2030–2032, med driftsättning och optimering under 2033.

Under perioden 2027–2036 ska två pumpstationer per år renoveras, vilket berör el- och styrsystem samt pumpar. Ordningen styrs av risk- och konsekvensanalyser och baseras på drift- och underhållsprogrammet. Renoveringarna förväntas bidra till förbättrad arbetsmiljö för VA-avdelningens berörda medarbetare.

Diö vattenverk ska uppgraderas och vara genomfört senast 2027. De två återstående etapperna av överföringsledningen för dricksvatten mellan Älmhults vattenverk och Diö vattenverk ska vara klar senast 2031. Vattenverket i Häradsbäck har bristfällig kapacitet idag och ett nytt vattenverk ska vara i drift senast 2035.

Avloppsreningsverket i Älmhult, som är det största i kommunen, är aktuellt för en omfattande renovering. Renoveringen är nödvändig för att säkerställa att kunna möta framtida krav på hållbar rening och hantera den ökade belastningen från både invånare och företag. Därtill förväntas renoveringen minska antalet driftstopp och leda till en betydligt bättre arbetsmiljö för medarbetare. Renoveringen kommer inledas efter avslutad upphandling och ska vara genomförd senast 2028.

Saneringsplan finns och revideras årligen, planen syftar till att minska läckor och inläckage, sänka driftkostnader och öka livslängden av anläggningar och ledningsnät. Takt och objekt väljs risk- och behovsbaserat med stöd av information från det digitala drift- och underhållsprogrammet. För ledningsnät planeras förnyelse av ca 2500 meter per år, utifrån riskprioritering.

5.2.2 Översyn av förutsättningar för ny vattentäkt/reservvattentäkt

För att säkerställa en långsiktig hållbar och robust dricksvattenförsörjning behöver VA-avdelningen se över förutsättningarna för att eventuellt utveckla en ny vattentäkt, alternativt reservvattentäkt, om ett sådant behov skulle uppstå. Arbetet utgör en strategisk del i att stärka kommunens leveranssäkerhet, minska sårbarheten i nuvarande system samt möta framtida krav avseende vattenkvalitet, kapacitet och klimatanpassning.

Arbetet omfattar att analysera och belysa de tekniska, juridiska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna för en ny vattentäkt. Utveckling och etablering av en ny vattentäkt är en flerårig process som förutsätter omfattande utredningar, tillståndsprövningar och samverkan med ett flertal externa aktörer. Inom ramen för arbetet ska därför även processens olika steg och tidsmässiga förutsättningar beskrivas.

Etablering av en ny vattentäkt innebär betydande investeringar över tid. Kostnader uppstår successivt i takt med att projektet utvecklas, från förstudier och undersökningar till tillståndsprövningar och eventuell byggnation av anläggning. De största investeringsutgifterna bedöms uppstå i de senare skedena och är främst kopplade till byggnation av brunnar, vattenverk, tekniska installationer samt anslutning till befintligt ledningsnät. Arbetet ska därför även belysa behovet av långsiktig ekonomisk planering inom VA-kollektivet samt vilka konsekvenser en sådan investering kan få för det framtida investeringsutrymmet.

Samtidigt ska arbetet redogöra för den riskreducerande effekt som en ny eller kompletterande vattentäkt kan innebära. Genom att säkerställa tillgång till ytterligare vattentäkt minskar kommunens sårbarhet för vattenbrist, driftstörningar och framtida kvalitetsproblem. I ett längre perspektiv kan detta bidra till att begränsa kostnader för akuta åtgärder och externa lösningar. Översynen ska därför utgöra ett underlag för bedömning av om, när och i vilken omfattning en ny vattentäkt bör utvecklas som en del av arbetet med att upprätthålla en trygg och stabil VA-försörjning.

5.2.3 Trygg och stabil vattenförsörjning

VA-avdelningen bygger upp redundans på flera nivåer för att säkerställa en trygg och stabil vattenförsörjning även vid driftstörningar eller när enskilda delar av systemet påverkas. Arbetet omfattar utveckling av överföringssystem mellan vattenverk för att möjliggöra stöd mellan olika områden vid störningar eller driftbegränsningar, samt förstärkning och utbyggnad av ledningskapacitet för att kunna balansera och omfördela flöden vid behov. Därtill etableras tydliga rutiner för omkoppling, tryckhållning och säkerställande av vattenkvalitet vid reservdrift. Avdelningen arbetar även systematiskt med tillståndsfrågor och vattendomar genom att säkerställa att samtliga vattenverk har aktuella tillstånd samt upprätthålla en löpande översyn och uppdateringsplan som långsiktigt garanterar kapacitet och driftsäkerhet.

Inom området nödvattenförsörjning tas scenarier fram för hur vatten ska kunna hämtas via alternativa överföringsvägar vid större händelser, samtidigt som rutiner etableras för provtagning, trycksättning och kommunikation vid övergång till reservflöden. För att säkerställa uthållighet vid störningar ska VA-avdelningen upprätthålla lager av förbrukningsvaror, kritiska reservdelar och kemikalier som möjliggör minst sju till fjorton dagars drift. Lagernivåerna följs upp kontinuerligt för att säkerställa omsättning och tillgänglighet. Prioriterade anläggningar ska dessutom kunna drivas med reservkraft, och IT- och styrsystemen ska ha tydliga återställningsplaner, säkerhetskopior och alternativa larmvägar för att upprätthålla funktionalitet även vid driftstörningar. För att säkerställa uthållighet vid störningar ska VA-avdelningen upprätthålla lager av förbrukningsvaror, kritiska reservdelar och kemikalier som möjliggör minst sju till fjorton dagars drift. Lagernivåerna ska följas upp och anpassas löpande utifrån risk och behov.

En tydlig och välorganiserad beredskapsstruktur är avgörande för att hantera händelser på ett effektivt sätt. Organisationen bygger på definierade roller och ansvarsfördelning där en beredskapsledare ansvarar för samordning av ledning och prioriteringar, driftledare för produktion och distribution har mandat att agera operativt, en funktion för vattenkvalitet säkerställer provtagning och bedömning vid avvikelser, och en kommunikationsfunktion ansvarar för information till invånare och internt. VA-avdelningen ska ha kontinuerlig tjänstgöring med möjlighet att förstärka vid större händelser, tillsammans med dokumenterade avlösningsrutiner för långvariga insatser och en säkerställd kompetenstäckning inom vattenproduktion, ledningsnät och kvalitetsarbete.

Rutiner säkerställs i praktiken genom återkommande övningar. Dessa omfattar årliga bordsövningar med fokus på beslutsvägar och larmkedjor, funktionsövningar av centrala moment såsom reservkraft, omkoppling och provtagning, nödvattenövningar där utrustning, kommunikation och logistik tränas, samt samverkansövningar tillsammans med kommunens övriga funktioner. Efter varje övning dokumenteras erfarenheter som omvandlas till konkreta förbättringsåtgärder.

Vid större händelser ska VA-avdelningen även kunna ta in vatten från alternativa områden. Detta arbetssätt bygger på dokumenterade ventil- och omkopplingslägen, rutiner för tryckkontroll, stabilisering och kvalitetssäkring av inkommande vatten samt en kommunikationsplan som säkerställer att invånare snabbt får korrekt information vid förändrad drift.

5.2.4 Femårig utvecklingsplan för beredskap och redundans

VA-avdelningen kommer under den kommande femårsperioden att successivt stärka sin beredskap och redundans genom en stegvis utveckling av organisation, teknik och rutiner. Under 2026 ligger fokus på att etablera den grundläggande strukturen. Detta innebär att beredskapsorganisation och tillhörande rutiner fastställs, att inventeringen av vattendomar slutförs och att prioriterade åtgärder påbörjas. Vidare utformas en samlad lagerlista med beslutade minimi- och maximumnivåer, och grundläggande övningar genomförs med särskild inriktning på larmkedjor och omkopplingsförfaranden.

Under 2027 inleds en fas av förstärkning och kapacitetsutbyggnad. Arbetet omfattar bland annat utveckling av förstärkt överföringskapacitet mellan vattenverk, säkerställande av reservkraftslösningar samt ökad robusthet inom både IT- och OT-miljöer på prioriterade anläggningar. Dessutom genomförs tester av alternativa vägar för nödvattenförsörjning.

År 2028 präglas av integrering av beredskapsåtgärderna i den ordinarie driften. Arbetet innefattar färdigställande av större delar av överföringsstråken för att öka möjligheterna till reservdrift mellan vattenverk, vidareutveckling av lagerhållning och logistik för reservdelar samt genomförande av mer omfattande övningar inriktade på långvariga störningar.

Under 2029 övergår verksamheten till en fas av optimering och stabilisering. Fokus ligger på att säkerställa stabil drift i de redundanta systemen, vidareutveckla provtagnings- och övervakningsrutiner samt att genomföra samverkansövningar i större skala tillsammans med relevanta aktörer.

År 2030 avslutas femårsperioden med konsolidering och förberedelser inför nästa planeringscykel. Detta innebär en samlad utvärdering av genomförda åtgärder, uppdatering av beredskapsplaner och investeringsplaner samt säkerställande av full efterlevnad av gällande tillstånd och dokumentationskrav.

Uppföljning utifrån utvecklingsplanen ska ske löpande och baseras på ett antal fastställda indikatorer. Dessa omfattar bland annat andelen genomförda övningar per år, tillgängligheten i redundanta system, lagerstatus för kritiska resurser, uppfyllelse av tillstånds- och vattendomsrelaterade krav samt ledtider vid larm och genomförda åtgärder. Resultaten följs upp både kvartalsvis och årligen och utgör en del av den ordinarie ledningsgenomgången.

5.3 Digitalisering, data och kommunikation

Digitalisering är av stor betydelse för VA-avdelningens fortsatta utveckling och kommer möjliggöra förbättrad service och enklare vardag för abonnenter samt bättre beslutsunderlag i avdelningens

utvecklingsarbete. Genom att nyttja digitaliseringens möjligheter kan avdelningen skapa väl utvecklade vatten- och avfallstjänster som blir mer tillgängliga, effektiva och hållbara över tid. Avdelningen kommer arbeta vidare med att koppla ihop processororienterat arbetssätt med digitala medel för att dra nytta av den digitala transformationens möjligheter. Centralt är uppbyggnad av digitalt drift- och underhållsprogram som kommer ge underlag för långsiktig planering, vilket bidrar till ökad förutsägbarhet av VA-taxan.

För att i framtiden kunna bedriva en hållbar vattenförvaltning och kunna sätta in rätt åtgärder på rätt tid och plats finns ett stort behov av realtidsinformation över koncentrationer och flöden i verksamhetens dagvattensystem. Den snabba teknologiska utvecklingen inom IoT och trådlös sensorteknik möjliggör för en automatiserad och mer kostnadseffektiv flödes- och föroreningsmätning. Här behövs även vidarearbete med datainsamling och styrning av flöden i dagvattensystemen så att samspelet mellan översvämningsytor, dammar och ledningsnät optimeras. Tack vare utvecklingen av snabbare modeller med hjälp av artificiell intelligens och maskininlärning möjliggörs även automatisk optimering av åtgärder inom den blågröna infrastrukturen. Inom det här området behöver avdelningen aktivt arbeta med utveckling och ett viktigt steg är införande av ett digitalt drift- och underhållsprogram som i sin tur kommer ge nödvändiga data att använda för vidare analys.

Avdelningen har kommit långt med införande av digitala vattenmätare men ytterligare införande återstår. Till 2030 ska digitala vattenmätare vara installerade hos 96 procent av abonnenterna. Genom digitala vattenmätare sker avläsning av vattenflödet i realtid och kan därmed upptäcka vattenläckor. Samtidigt får avdelningen in rapporter från pumpstationer, reningsverk och vattenverk i övervakningssystemet. Digitala vattenmätare och rapportering ger både bättre kontroll och rättvis fakturering. Till 2032 ska 80 procent av abonnenterna kunna faktureras för faktisk förbrukning.

VA-avdelningen ska utveckla en tydlig och samordnad kommunikationsplan för information till invånare och abonnenter. Målet är att säkerställa proaktiv, tydlig och enhetlig kommunikation, särskilt vid driftstörningar, vattenbrist och planerade arbeten.

5.4 Miljö och cirkulära flöden

Verksamheten ska under kommande period intensifiera arbetet med miljö-, klimat- och cirkularitetsfrågor genom att pröva och införa innovativa metoder som ligger utanför traditionella arbetssätt. Ett utvecklingsområde är förädling av slam till planteringsjord, där arbetet avses genomgå en successiv process från pilotförsök till certifiering och därefter fullskalig produktion. Parallellt utreds möjligheterna till termisk behandling av slam för återvinning av fosfor, tungmetaller och energibärare, i syfte att säkerställa resurseffektiva och miljömässigt hållbara processer.

Vidare analyseras potentialen i att producera bio- eller aktivt kol genom pyrolys, för användning i filterlösningar och som markförbättrande material. Även möjligheterna att återvinna energi i form av värme och el för användning i interna processer eller för distribution inom det lokala nätet kommer att utvecklas.

För att möjliggöra skalbarhet, resurseffektivitet och hållbara logistiklösningar kommer avdelningen att initiera samarbete med SSAM samt med omkringliggande kommuner. Genom en gemensam inriktning och samordning av insatser skapas förutsättningar för långsiktigt hållbara och cirkulära flöden.

5.5 Satsning på medarbetare

VA-avdelningens medarbetare är dess viktigaste resurs. Medarbetarnas kunskap och engagemang utgör grunden för en framgångsrik verksamhet. Därför prioriteras fortsatt arbete med arbetsmiljöfrågor, kompetensutveckling och förståelse för verksamhetens helhet. Under hösten 2026 påbörjar avdelningen en satsning mot yrkesvalidering av alla medarbetare. Validering handlar om att synliggöra, bedöma och erkänna den kompetens som medarbetare redan har, oavsett om den är förvärvad genom

utbildning eller lång yrkeserfarenhet. Genom validering av medarbetares kompetens synliggörs avdelningens samlade kompetens vilket gör att kompetensutvecklingsinsatser kan riktas mot de områden där behoven är störst. På så vis används resurser mer effektivt. Genom validering kan avdelningen även sätta en kompetensstandard att använda vid nyanställningar och introduktion av nya medarbetare. Valideringsprocessen kommer pågå åtminstone till och med 2028 och beröra alla medarbetare.

Del 2 – Ekonomi och investeringskalkyl

Denna ekonomiska del för affärsplan redovisar uppdelning på drift, avskrivningar, kapitalkostnader, raminvesteringar och nyinvesteringar, taxeanalys samt takeffekter per år. Beräkningarna i denna sammanställning baseras på nuvarande antaganden och planeringsförutsättningar.

VA-taxan fastställs årligen och affärsplanen revideras i samband med varje beslut om taxeförändring, vilket innebär att utfall och nivåer kan komma att justeras över tid.

1. Antaganden och parametrar

Parameter	Värde (TBD)	Kommentar	Ägare
Kalkyl-/kapitalränta (%)	2026: 2,6% 2027: 2,77 % 2028: 2,74 % 2029: 2,85%	Kapitalkostnadsränta för beräkning av ränta på anläggningstillgångar. Prognosen är hämtad från Söderberg & Partners finansrapport Älmhults kommun februari 2026. Den är gjord på kommunens genomsnittliga ränta och befintlig lånestock.	Ekonomi
Avskrivningstid – Ledningsnät (år)	80 år	Rak avskrivning	Ekonomi/Anläggning
Avskrivningstid – Verk (år)	50 år	Rak avskrivning	Ekonomi/Anläggning
KPIF-prognos (%)	2026: 1,2% 2027: 1,7% 2028: 2,6% 2029: 2,0%	Inflationsantagande per år enligt SKR februari 2026	Ekonomi
Producerad/Levererad volym vatten (Mm ³ /år)		För taxeeffekt (kr/m ³)	Produktion
Resultatkrav (tkr/år)		Mål för överskott/underskott	Ledning

2. Resultat och kostnadsram

Ökning av intäkt från VA-taxans brukningsavgifter mot året före (%)	9,0%	7,0%	7,0%	6,0%	5,0%	3,0%	3,0%	2,5%	2,0%	2,0%
Resultaträkning	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Intäkter	66 168	70 672	75 438	79 841	83 738	86 215	88 765	90 963	92 775	94 623
Kostnader	-37 082	-39 448	-40 622	-41 688	-42 786	-43 914	-44 903	-46 090	-47 311	-48 568
Avskrivningar	-14 718	-15 052	-14 862	-15 625	-21 082	-21 775	-22 618	-23 396	-24 163	-24 211
Verksamhetens nettokostnad	14 368	16 172	19 954	22 528	19 870	20 527	21 245	21 477	21 301	21 844
Finansiella intäkter	1 640	1 676	1 646	1 699	1 684	1 668	1 649	1 630	1 608	1 584
Finansiella kostnader	-14 466	-15 132	-17 975	-20 292	-21 303	-21 424	-21 512	-21 560	-21 584	-21 593

Årets resultat (före reglering av under/överuttag)	1 542	2 716	3 625	3 935	252	771	1 382	1 546	1 325	1 836
Reglering under/överuttag	-1 542	-2 716	-3 625	-3 935	-252	-771	-1 382	-1 546	-1 325	-1 836
Resultat efter reglering av årets resultat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerad fordran på (-) eller skuld till (+) VA-kollektivet	-10 375	-7 636	-4 011	-76	176	947	2 329	3 875	5 201	7 036

3. Raminvesteringar enligt reinvesteringsplan

År	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Ventilbyte	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
Ledningsnät	13500	13500	13500	13500	13500	13500	13500	13500	13500	13500
Verk	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
Summa	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000

4. Nyinvesteringar – projektspecifikation

Projekt	Ort/Objekt	Start	Slut	Motiv/Lagkrav
Älmhults Reningsverk	Älmhult	2026	2028	Kapacitet/robusthet
Diö vattenverk	Diö	2026	2027	Kapacitet/robusthet
Diö överföringsledning	Diö	2027	2031	Redundans/kapacitet
Nytt vattenverk	Häradsbäck	2026	2035	Kvalitet/kapacitet
Nytt reningsverk	Göteryd	2026	2033	Miljökrav/kapacitet
Pumpstationsprogram	Kommunen	2027	2035	Driftsäkerhet/ miljö
Saneringsprogram ledningsnät	Kommunen	Löpande	Löpande	Läckage/inläckage
Digitala vattenmätare 96 %	Kommunen		2030	Digitalisering/kund
Fakturering faktisk förbrukning 80 %	Kommunen		2032	Digitalisering/kund
Digital rapportering 100 %	Kommunen		2034	Effektivisering
Slam – planteringsjord	Kommunen	2026	2030	Cirkularitet
Slam – termisk återvinning	Kommunen	2027	2033	Resurs/energi

Del 3 – indikatorer, uppföljning och utvärdering

Styrmodell med tertialrapport, årsredovisning, kvalitetsdialoger, benchmarking och revisioner. Indikatorerna nedan följs och uppdateras årligen.

Område	KPI	Definition	Baseline	Målar/Mål	Datakälla/Ägare	Rapportfrekvens
Digitalisering	Smarta mätare (%)	Installerade smarta mätare / totalt	300	2030: 96 %	AMI-system/VA IT	Tertial/År
Digitalisering	Fakturering på faktisk förbrukning (%)	Abonnenter med faktisk förbrukning / totalt	5	2032: 80 %	Kund-/fakturasystem	Tertial/År
Digitalisering	Digital rapportering (%)	Andel processer med digital rapport	5	2034: 100 %	Drift-/ärendesystem	År
Nät	Förnysetakt (%/år)	Utbytt längd / total längd	2500	Styrt intervall	Projekt/GIS	År
Anläggningar	Tillgänglighet verk/pumpar (%)	Drifttid / total tid	2	↑	SCADA	Tertial/År
Miljö	Återvunnen fosfor (kg/år)	P från aska/process	-	↑	Slamlinja	År
Miljö	Energiutvinning (MWh/år)	Producerad värme/el	-	↑	Energiuppföljning	År
Klimat	CO ₂ e-reduktion (ton/år)	Beräknad minskning	-	↑	Klimatbokslut	År

Handlingsplan & tidslinje

År	Milstolpar
2026	Fastställa affärsplan; start AMI-utrullning; kris- och beredskapsplan; slam-pilot; förstudie Göteryd
2027	Diö vattenverk klart; 2 pumpstationsrenoveringar/år start; valideringsprogram igång
2028	Validering klar (dec 2028); beslut om slamlinje/termisk väg och samverkan. Ombyggnad av ARV Älmhult klart
2029–2030	96 % smarta mätare (2030); Diö överföringsledning byggstart; Göteryd: tillstånd/projektering
2031	Diö överföringsledning klar
2032	80 % faktisk förbrukningsfakturerering
2033	Göteryd: driftsättning/optimering
2034	All rapportering digital
2035	Nytt vattenverk Häradsbäck klart; avslut pumpstationsprogram